

Asia: TK/2330/00.07/2024, LUKE/2820/07 00 02 00/2024

Lausuntopyyntö tilastotuotannon muutoksista

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit muistioon ja sen vaikutuksiin

Suunnitellut muutokset budjettirahoitteiseen tilastotuotantoon koskettavat useiden eri alojen tilastotuotantoa. Lakkautusuhan alla ovat kulttuuri-, vapaa-aika- ja joukkoviestintätilastot, jotka eivät ole lakisääteisiä. Musiikin luovan alkutuotannon kannalta keskeisin esitys koskee Tilastokeskuksen kulttuuritilaston lakkauttamista, joten tämä lausunto keskittyy pääosin tähän osaan lausuntopyyntöä alaisesta kokonaisuudesta. Lausunto ei käsittele lainkaan Luonnonvarakeskus Luken tilastotuotantoa.

Suomessa kulttuuritilastoja on julkaistu 1970-luvun lopulta lähtien. Tilasto kuvaa kulttuurialan tuotantoa, tarjontaa, taloutta, julkista tukea, työvoimaa, koulutusta sekä harrastusta ja kulutusta eri taiteen- ja kulttuurin aloilla. Nyt tätä osaa Tilastokeskuksen tilastotuotannosta esitetään lakkautettavaksi, millä olisi laaja-alaiset vaikutukset suomalaiseen kulttuuripolitiikkaan, alan omaan kehittämistyöhön sekä alan yrityksiin.

Kulttuuritilaston lakkauttamisen vaikutukset

Laadukasta, luotettavaa ja helposti saavutettavaa tilastotietoa tarvitaan päätöksenteon tueksi niin julkisella sektorilla kuin järjestöissä ja luovan alan yrityksissä. Kulttuuritilaston lakkauttaminen heikentäisi mahdollisuuksia tietopohjaiseen päätöksentekoon merkittäväällä tavalla.

Tilastojen lakkauttamisen myötä kadottaisimme näkymän kulttuurialan ilmiöiden ajallisiin kehityssuuntiin, ihmisten kulutustottumuksiin sekä alan toimintarakenteiden kehitykseen. Ajantasaisen, luotettavan tiedon puute taas heikentäisi taiteen, kulttuurin ja luovien alojen mahdollisuuksia kasvuun ja strategiseen kehittämiseen, jolloin tilastollisen seurannan lopettaminen vaikuttaisi negatiivisesti työllisyyteen, talouskasvuun ja suomalaisen kulttuurin elinvoimaan.

Luovat alat ovat yksi nopeimmin kasvavista toimialoista maailmassa. OECD:n raportti ”The Culture Fix: Creative People, Places and Industries” kertoo, että koronapandemiaa edeltäneellä vuosikymmenellä kulttuurin ja luovien alojen (CCS) yritysten määrä että työllisyys kasvoi nopeammin kuin muun liiketoimintatalouden. Alalla on merkittävä kasvupotentiaali, jonka realisoitumista tilastotuotannon lakkauttaminen häiritäisi merkittävästi.

Kulttuuri- ja joukkoviestintätilastoja hyödynnetään erilaisissa analyysissä sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Lakkautuksen toteutuessa Suomesta tulisi yksi ainoastaan kolmesta EU-maasta Irlannin, Kyproksen ja Maltan lisäksi, jolla ei ole omaa kulttuuritilastointia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi viime vuonna kolmivuotisen kehittämisprojektin tuloksena taidejakulttuuri.fi -verkkosivuston ja -tietokannan, jossa monet meistä toimimme tiedontuottajina yhdessä Tilastokeskuksen kanssa. Samanaikaisesti Kuntaliitto on kehittänyt Kuntien kulttuuritilastot -raportointialustaa. Leikkaukset vaikuttavat myös näiden hankkeiden jatkoon ja rapauttavat jo tehdyn työn arvoa.

Lausuntopyynnön yhteydessä esitetyn muistion mukaan "osa kulttuuritiedoista sisältyy muihin Tilastokeskuksen tilastoihin. Joitakin tietoja on löydettävissä myös taidejakulttuuri.fi-palvelusta ja tietojen tuottajilta." Huomionarvoista kuitenkin on, että nämä muut tilastotiedon lähteet eivät riitä kuvaamaan kattavasti taide- ja kulttuurikentän ajantasaista tilaa - etenkin nyt, kun myös nämä muut tilastotietoa tuottavat tahot ovat merkittävien leikkausten kohteena. Muut toimijat nojaavat myös omassa tutkimustyössään Tilastokeskuksen tuottamiin perustilastoihin. Toista koko toimialan tiedot säännöllisesti keräävää toimijaa ei ole. Tilastokeskuksen kulttuuritilaston rooli onkin alalle keskeinen eivätkä muut tilastot pysty mitenkään korvaamaan Tilastokeskuksen tilastotuotantoa.

Ristiriidat tietopohjaisen päätöksenteon vahvistamisen kanssa

Esitetty lakkautus on ristiriidassa niin alan oman kehittämistyön kuin maan hallituksen linjausten kanssa. Ohjelmassaan Petteri Orpon hallitus korostaa useaan kertaan tietoperustaista päätöksentekoa. Hallitusohjelman mukaan hallitus hyödyntää yhteiskunnallisia tietovarantoja ja tutkittua tietoa aktiivisesti päätöksenteossaan ja pyrkii vahvistamaan Tilastokeskuksen resursseja. Lisäksi hallitus seuraa asettamiensa tavoitteiden toteutumista mittareiden avulla. Kulttuuritilastojen lakkauttaminen olisi siis kulttuuripolitiikan osalta hallitusohjelman vastainen toimenpide.

Myös eduskunta on toistuvasti edellyttänyt tietopohjaisen päätöksenteon vahvistamista. Tämä linjaus sisältyy myös parhaillaan lausuntokierroksella olevaan, hallituksen laatimaan Kulttuuripoliittiseen selontekoon, joka tähtää toimenpiteillään vuosikymmenten päähän. Visioiden tavoitevuodeksi esitetään vuotta 2040. Sen yhdeksi toimenpiteeksi onkin nostettu kulttuurin tietoperustan vahvistaminen ja kattavuuden parantaminen. Tämä toimenpide kannattelee koko muuta selontekoa sekä siinä esitettyjä tavoitteita, sillä kulttuuripolitiikan systemaattinen strateginen kehittäminen ei ole mahdollista ilman laadukasta, ajantasaista ja kattavaa tietopohjaa. Kulttuurialan

tilastotuotannon lakkauttaminen uhkaakin vesittää kulttuuripoliittisen selonteon edellytykset toimia tehokkaana ja mielekkäänä päätöksenteon välineenä.

Tilastotuotannon muutoksia koskevassa muistiossa Tilastokeskus arvioi kaikkien esitettyjen tilastotuotannon muutosten johtavan yhteensä noin 400 000 euron vuosittaisiin säästöihin. Tavoiteltu säästö on verrattain pieni suhteessa lukuisten tilastojen lakkauttamisen aiheuttamiin merkittäviin haittoihin. Vaihtoehdoksi koko tilastotuotannon lakkauttamiselle Tilastokeskuksen asiantuntijat ovat ehdottaneet esimerkiksi tilastotietojen päivitysvälien harventamista. Tämä olisikin pienempi paha kuin kulttuuri-, vapaa-aika- ja joukkoviestintätilastojen lakkauttaminen kokonaan.

Kommentit aihealueen 1. Talous ja globalisaatio tilastojen muutoksiin

-

Kommentit aihealueen 3. Yhteiskunta ja yhdenvertaisuus tilastojen muutoksiin

-

Kommentit aihealueen 4. Kestävä kehitys ja ympäristö tilastojen muutoksiin

-

Iiris Suomela
Musiikin luova alkutuotanto (Suomen Musiikintekijät, Suomen
Musiikkikustantajat, Suomen Säveltäjät, Säveltäjain Tekijänoikeustoimisto
Teosto)